

De Britse schrijver George Gissing was de held van George Orwell en van Geerten Meijsing. Het duurde ruim een eeuw voor zijn meesterwerk (1891) over het Londense literaire wereldje werd vertaald. Gelukkig is het boek actueler dan ooit.

Door **Hans Bouman**

DE BROODSCHRIJVER EN DE ARTIEST

George Gissing, geportretteerd door collega H.G. Wells. Foto HH

‘Engeland heeft maar heel weinig betere schrijvers voortgebracht dan George Gissing.’ Aldus George Orwell in een wervend essay uit 1948. Orwell gaf eerlijk toe lang niet alles van zijn collega te hebben gelezen, maar was dermate onder de indruk van diens romans *Demos*, *The Odd Women* en vooral *New Grub Street*, dat hij een beetje overdrijving wel op zijn plaats vond.

Orwell zal veel van het beschrevene in *New Grub Street* hebben herkend. Net als enkele belangrijke personages in deze roman – en hun auteur – kende hij de armoede en ellende waarmee het schrijversbestaan gepaard kan gaan uit eigen ervaring. En net als Gissing had hij een grote afkeer van de welgedane maatschappelijke middenklasse, die neerkeek op de armen en verdrukten. Beide schrijvers werden overigens maar 46 jaar.

Grub Street was anderhalve eeuw voor Gissing's tijd een werkelijk bestaande Londense straat, waar veel broodschrijvers en de uitgevers van hun producten waren gehuisvest. De naam werd een begrip. *New Grub Street* (1891) geeft een portret van de Londense lite-

raire wereld in het laat-Victoriaanse tijdperk en speelt zich af tussen 1882 en 1885. Het was een periode waarin de wereld van het boek volop in beweging was. Decennialang was het traditie geweest dat romans in drie delen werden uitgegeven en vooral werden aangekocht door bibliotheken. Van schrijversroyalty's was geen sprake: auteurs ontvingen van hun uitgever een eenmalige afkoopsom.

Als gevolg van nieuwe onderwijswetten was het aantal mensen dat kon lezen in de late 19de eeuw sterk toegenomen. Bovendien maakten technologische ontwikkelingen goedkopere boekproductie mogelijk. Er ontstond een nieuwe, bredere markt van minder intellectuele lezers, met belangstelling voor dunner, populairdere boeken, alsook tijdschriften. Voorzichtig was de massacultuur bezig haar intrede te doen.

New Grub Street is in veel opzichten een verslag van die cultuuromslag-in-wording. En hoewel het boek meer dan een eeuw oud is, heeft het in zijn schets van de literaire wereld nog steeds een verrassende actualiteit. Volkomen terecht dus dat het boek nu einde-

“

De armoede heeft hem slechter gemaakt dan hij van nature is

FICTIE

George Gissing

New Grub Street
Vertaald uit het Engels door Mario Molengraaf.

★★★★★

Prometheus;
560 pagina's; € 19,95.

lijk in Nederlandse vertaling is verschenen. Jarenlang was Geerten Meijsing, die Gissing's semi-autobiografie *The Private Papers of Henry Ryecroft* vertaalde en *Het Gissing-syndroom* schreef, zo'n beetje de enige in ons taalgebied die de lof van zijn Victoriaanse collega zong. Nu is daar de stem van vertaler Mario Molengraaf bijgekomen, die in zijn nawoord een warm pleidooi houdt voor meer vertalingen en met grimmig enthousiasme de hedendaagse literaire wereld de mantel uitveegt.

De plot van *New Grub Street* is opgebouwd rond twee jonge schrijvers, die elk op een geheel eigen wijze reageren op de ontwikkelingen in de literaire wereld. Edward Reardon is een dertiger die in het verleden enkele redelijk goed ontvangen romans heeft gepubliceerd, die hem financieel weinig hebben opgeleverd.

Reardon is een oprechte, hardnekkig compromisloze figuur, die louter wordt gedreven door artistieke motieven. Hij is getrouwd met de geduldige, maar toch wel naar een keurig middenklassebestaan hunkerende Amy. Zoals de lezer al na enkele bladzijden aanvoelt, is Reardon een gedoemde figuur, die onverstoobar zijn eigen ondergang tegemoet loopt.

Zijn literaire tegenpool is twintiger Jasper Milvain, wiens achternaam dan wel een bijna-anagram is van 'villain', maar die niet zozeer schurkachtig is als wel handig, opportunistisch en charmant. Hij realiseert zich dat het leggen van de juiste contacten en het schrijven over de juiste onderwerpen in de juiste tijdschriften de snelste weg is naar succes. 'Afgelaten van geniale figuren die slagen door louter

kosmische kracht, is een succesvolle letterkundige zoveel als een bekwame handelaar. Hij denkt in de allereerste plaats aan de markt.'

Zo op het eerste gezicht lijkt het hier te gaan om twee nogal schematische figuren, en gedurende de eerste tientallen bladzijden van de roman is dat ook de indruk die je krijgt. Maar gaandeweg, naarmate hij dieper in de zielerseelen van zijn personages duikt, toont Gissing zijn meesterschap. Als *New Grub Street* ergens in uitblinkt, is het in het uitvoerig en genadeloos analyseren van zowel zijn hoofd- als bijfiguren en hun beweegredenen.

Een hedendaagse auteur zou hier en daar meer aan de verbeelding van de lezer overlaten, maar hinderlijk wordt Gissing's typisch Victoriaanse, uitleggerige vertelstijl nooit. Bovendien houdt hij de roman levendig door zijn verteller voortdurend cynisch commentaar te laten leveren op gebeurtenissen en personages, zoals: 'Pas toen hij de middelbare leeftijd had bereikt, trouwde John. Het experiment kon geen succes worden genoemd, en mevrouw Yule stierf drie jaar later, kinderloos.'

Of: 'Meneer Quarmby lachte op een merkwaardige manier, het gevolg van jarenlange vreugdebeteugeling in de Leeszaal.'

Tussen de verhaallijnen van de snel carrière makende Milvain en de steeds dieper in ellende wegzakkende Reardon, spint Gissing – naar goed Victoriaans gebruik – het verhaal van een erfeniskwestie. Die maakt sommige personages ineens gefortuneerd en stort andere, die op geld hadden gerekend maar het niet blijken te krijgen, in het ongeluk.

Gedurende het gehele boek wordt Gissing niet moe er bij de lezer in te hameren hoe belangrijk het bezit van geld is. 'Geld is een grote versterker van zelfrespect', zegt hij ergens. En jawel, een jonge vrouw die onder de plak zit bij haar vader wordt door een erfenis 'verlost van onvolwassenheid'. Een andere vrouw wordt door haar plotselinge rijkdom een stuk zachtmoediger.

Over een oude literator op zijn retour wordt gezegd: 'De armoede heeft hem slechter gemaakt dan hij van nature is. De armoede heeft op vrijwel iedereen dat effect.'

Dat klinkt in 21ste-eeuwse oren misschien wat erg zwart-wit, maar feit is dat in het Londen van Gissing de armen, waaronder arme schrijvers, op straat stierven van de honger.

New Grub Street is een zwartgallig-vitale roman die zindert van bevoegenheid. Het wordt hoog tijd dat Gissing er hier in Nederland een boel liefhebbers bij krijgt. ●

Illustratie Berto Ramirez

— *Remco Campert* —

schrijft deze zomer zes vakantie verhalen

Olaf en Mea

Van de trein die Olaf en Mea Lauw naar hun vakantiehuis in Frankrijk zou vervoeren, was het vertrek twee uur uitgesteld (wisselstoring), zo bleek hun toen ze met hun drie koffers op het Amsterdamse Centraal Station arriveerden. Dit gaf hun ruim de kans om een begonnen ruzie voort te zetten.

'Ik zeg het nog een keer: we hebben veel te veel bij ons', zei Olaf. 'Dat wordt een eindeloos gesjouw met die drie koffers. Twee lijkt me meer dan voldoende.'

'Echt, we hebben alles nodig', zei Mea. 'Wees nu alsjeblieft voor rede vatbaar', zei Olaf. 'Heb je werkelijk zes zomerjurken nodig? Negentien paar schoenen? Drie boodschappentassen? Zeven badpakken? En, Jezus, dat koffiezetapparaat? Moet ons hele huishouden mee?'

'Overdrijf niet zo', zei Mea.

'Ik overdrijven? Jij overdrijft', jibakte Olaf.

'Leuk begin van onze vakantie', zuchtte Mea.

Olaf nam een kordaat besluit. Hij opende de koffers en begon ze opnieuw in te pakken. Alles wat hij overbodig achtte, propte hij in één koffer.

'Niet doen!', riep Mea, die er met haar neus bovenop stond.

'Ga weg, mens!', schreeuwde Olaf.

Toen zijn beulsmerk gedaan was, haastte hij zich naar beneden en gaf de koffer in consigne bij de bagageafdeling. Hij ging weer naar boven en zette zich naast Mea op het bankje. Nog een kwartier en de trein zou komen. Mea schoof een eindje van hem af. Mens, had hij haar genoemd, en vast niet omdat ze een mens was.

Op het perron stond een grote groep jonge Amerikaanse medereizigers. Ze schreeuwden elkaar toe en lachten oorverdovend.

'Wat maken die een kutherrie', zei Olaf. 'Als dat zo doorgaat, kunnen we in de trein onze lol op.'

'Ze hebben tenminste plezier, anders dan jij met je rothumeur', zei Mea. 'Ja, geef mij maar de schuld.'

Verbittert zwijgend staarden ze voor zich uit.

'Als dat zo doorgaat, ga ik net zo lief niet met vakantie', verbrak Olaf

het zwijgen.

'Aan met jou thuis blijven moet ik niet denken', zei Mea.

De trein kwam aan.

Zonder elkaar aan te kijken stapten ze

toch maar in. Zonde van het geld en erger kon het toch niet. De Amerikaanse toeristen, die al twee dagen onderweg waren, vielen in slaap.

Olaf en Mea zaten stilletjes tegenover elkaar en keken naar buiten. Prachtige landschappen begonnen zich te ontrollen. Grazige weiden, blauwe rivieren, bergmassieven en blauwe luchten. Ter hoogte van Lyon keken ze elkaar weer aan.

'Het spijt me', zei Olaf. 'Ik heb me belachelijk gedragen. Ik hou van je.'

'Het spijt mij ook', zei Mea. 'En ik hou ook van jou.'

Zo werd het voor Olaf en Mea toch nog een gelukkige vakantie.

En dat was allemaal te danken aan de schrijver van dit verhaaltje, die van gelukkige einden houdt.